

OSNOV ZA ZAGOVARANJE

IZBEGLICE I MIGRANTI

ODGOVOR

U EVROPI

UNICEF/UN04/0813/Pirozzi

Eliminacija apatridije među decom u Evropi

Apatridija onemogućava deci da ostvare svoja prava. Prema tome, činjenica da u Evropi živi veliki broj dece apatrida ili dece koja su u opasnosti da to postanu predstavlja ozbiljan problem. Mada ovo nije nova pojava, broj pogođene dece je u porastu usled velikog broja novopridošlih izbeglica i migranata u Evropu tokom 2015/2016¹. Države imaju jasne pravne obaveze, proistekle ratifikacijom relevantnih međunarodnih i regionalnih ugovora, da spreče pojavu apatridije među decom i da preduzmu mere da reše postojeće slučajeve. Štaviše, donošenjem Agende održivog razvoja do 2030. godine vlade su se obavezale da obezbede 'identitet pred zakonom' za sve, uključujući i upis u matične knjige rođenih' (Cilj SDG 16.9), čime je sprečavanje i smanjenje broja lica bez državljanstva postalo razvojno pitanje.

Ovo je poziv državama i regionalnim organizacijama da preduzmu hitne korake i iskorene apatridiju među decom. Problem je moguće prevazići nizom isplativih, delotvornih i održivih rešenja.

Biti niko

Deca bez državljanstva nisu prepoznata kao državljani pred domaćim zakonom države. Deca bez državljanstva osećaju duboke posledice takvog položaja u svakodnevnom životu. Diskriminacija po osnovu odsustva ličnih dokumenata, uključujući i ograničeni pristup osnovnim uslugama poput obrazovanja i zdravstva, može decu izložiti rizicima poput nasilja, zlostavljanja, trgovine ljudima i drugih vidova eksploatacije. Obzirom da ne poseduju lična dokumenta, deca

apatridi i njihove porodice suočavaju se sa rizikom od hapšenja ili pritvaranja. Život u vakumu i stalnoj neizvesnosti, u odsustvu pravnog statusa, takođe negativno utiče na psihološki status dece apatrida i njihovih porodica.

'Želim da oni imaju ono što ja nisam. Ne želim da žive život koji živim ja [...] Ja sam niko. Ako bih nestao sa lica zemlje, niko to ne bi znao.'

– Ionela, Rumunija, majka dece Roma apatrida

Obaveze država da spreče apatridiju dece i preduzmu mere da reše postojeće slučajeve apatridije proističu iz međunarodnog i iz evropskog prava. Kao potpisnice Konvencije UN o pravima deteta i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, države imaju obavezu da obezbede momentalni upis svakog deteta po rođenju i njegovo pravo na državljanstvo.² U skladu sa Konvencijom UN o statusu lica bez državljanstva, države moraju zaštititi decu apatride i omogućiti njihovu naturalizaciju. Da bi to učinile, potrebno je da izrade postupke identifikacije apatrida.³ Konvencija UN o smanjenju broja lica bez državljanstva 4 i Evropska konvencija o državljanstvu definišu zaštitne mere u cilju osiguranja da nahočad i deca koja se rode bez državljanstva na njihovoj teritoriji steknu državljanstvo nahočadi.⁵

Deca apatridi u Evropi

Apatridijom u Evropi posebno su pogođene tri kategorije dece.

1. **Deca apatridi koja dolaze u Evropu, najčešće kao izbeglice i migranti, a koja potiču iz zemalja za koje se zna da u njima žive populacije bez državljanstva.** Obzirom da je broj dece tražilaca azila u Evropi porastao u proteklih nekoliko godina, a vrhunac dostigao 2015. I 2016. godine –porastao je i broj dece koja su identifikovana kao ‘apatridi’. Kako je prikazano u Tabeli 1, više od 2.000 dece koja su 2017. godine podnela zahtev za azil registrovano je kao ‘apatrid’. U poređenju sa 2010. Godinom, ovo je četverostruki porast broja zahteva za azil podnetih prvi put u EU od strane dece koja su evidentirana kao ‘apatridi’. Ipak, u 2015. ovaj broj je prešao 6.000. Neka od te dece potiču iz zemalja za koje se zna da imaju populacije apatrida.

2. **Deca koja su rođena kao apatridi u Evropi usled odsustva zakonskom predviđenih mera protiv nastanka apatridije i drugih praktičnih prepreka.** Odnosi se na decu koja ne mogu da naslede državljanstvo svojih roditelja usled rodne diskriminacije, nedostataka u zakonima o državljanstvu, ili drugih zakonskih i administrativnih prepreka, te decu koja su nasledila apatridiju svojih roditelja. Na primer, zbog raspada prethodne Jugoslavije i Sovjetskog Saveza, najmanje 10.000 ljudi pogođeno je ili izloženo riziku od apatridije na Zapadnom Balkanu, a na popisu stanovništva iz 2001. u Ukrajini evidentirano je više od 17.500 dece bez državljanstva.

3. **Deca rođena u Evropi su izložena povećanom riziku od apatridije zbog odsustva upisa činjenice rođenja.** To se posebno odnosi na decu iz ugroženih manjinskih populacija poput Roma, kako u zemljama članicama EU tako i u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo.

‘Nismo išli u školu jer smo morali da radimo sa mojim ujakom da bismo preživeli. Policija me je mnogo puta zaustavljala i pretila mi zatvorom i kaznom jer nisam imao ličnu kartu. Živeo sam u strahu.’

– Raman, rođen i odrastao kao lice bez državljanstva u Srbiji, pre nego što su mu izdata lična dokumenta

Nijedno dete ne bi trebalo da bude apatrid. Odgovarajućim zakonskim i strateškim intervencijama, države mogu sprečiti i eliminisati apatridiju dece u Evropi.

Situacija 1: Deca apatridi koja dolaze u Evropu

Ahmed

Šesnaestogodišnji Ahmed je, posle opasnog puta preko mora, stigao u Ujedinjeno Kraljevstvo. Ahmed i njegova

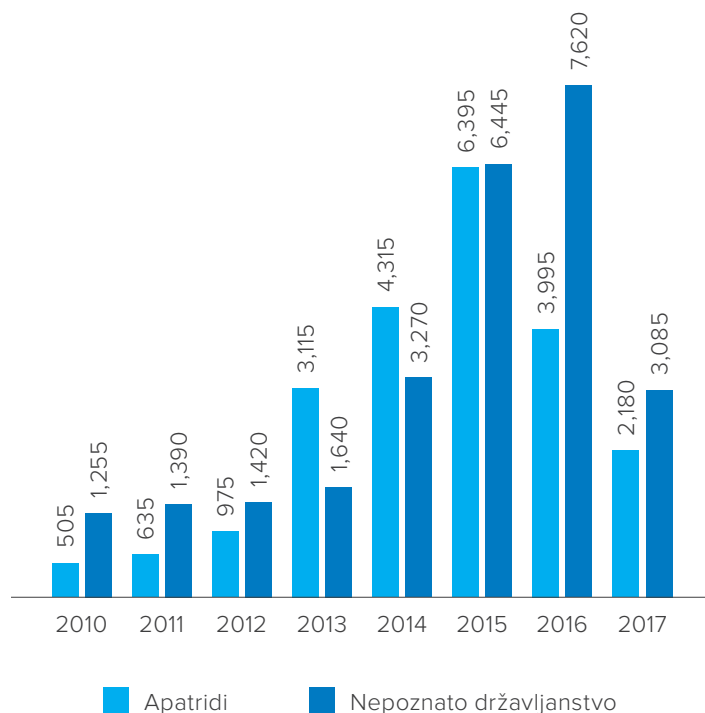
porodica su Biduni, poznata populacija apatrida najčešće u zemljama Zaliva. Mada je živeo u Kuvajtu čitavog života, Ahmed nije dobio državljanstvo. Kada je stigao u Evropu, obavestio je vlasti o svom položaju ali je pogrešno registrovan kao državljanin Iraka.

Moguću apatridiju izbegličke i migrantske dece važno je evidentirati od samog momenta dolaska. Apatridija može uticati na ishod njihovog zahteva za azil. Apatridija može biti osnov za utvrđivanje rizika od progona u zemlji porekla kako je propisano u Konvenciji o statusu izbeglica iz 1951; ili ukazati na potrebu za supsidijarnom zaštitom. Nadalje, zemlje porekla možda neće biti voljne da ponovo prime dete nakon što njegov/njen zahtev za azil bude odbijen i onda kada se smatra da je povratak u najboljem interesu deteta ukoliko on/ona ne budu smatrani državljaninom te zemlje.

Tačan broj dece koja su stigla ili se rodila u Evropi bez državljanstva nije poznat. Pripadnici granične policije, redovne policije, službenici imigracionih, azilnih ili matičnih službi možda nisu upoznati sa apatridijom ili nisu opremljeni/ovlašteni za identifikaciju i utvrđivanje da je osoba apatrid. Usled toga, deca mogu završiti registrovana kao državljanji svoje zemlje porekla ili kao ‘nepoznatog državljanstva’. Tabela 1 pokazuje znatan porast broja dece tražilaca azila u EU koja su registrovana kao “nepoznatog državljanstva” od 2013. godine.

Tabela 1. Prvi put podneti zahtevi za azil u EU od strane dece evidentirane kao apatridi ili nepoznatog državljanstva

Izvor: Eurostat

Onda kada evidentirana mogućnost apatridije, trebalo bi sprovesti pravilnu procenu detetovog državljanstva ili odsustva državljanstva. To zahteva posebne postupke u koje su ugrađene proceduralne zaštite i stručno osoblje obučeno za vršenje takvih procena. Mnoge zemlje nemaju formalni postupak utvrđivanja apatridije. Kada se za dete koje je raseljeno ili je migriralo u Evropu ustanovi da ne poseduje državljanstvo, on ili ona bi trebalo da imaju pristup pravima i zaštiti u skladu sa Konvencijom o pravima deteta i Konvencijom o statusu lica bez državljanstva. To podrazumeva pristup ubrzanom postupku naturalizacije.⁶ Samo dvanaest zemalja dolaska, tranzita ili odredišta u regionu uspostavilo je posebne postupke utvrđivanja slučajeva apatridije.⁷

Scenario 2: Deca rođena bez državljanstva u Evropi

Stera i Mohamed

Stera (12) i Mohamed (9) su rođeni bez državljanstva u Evropi. Iako govore Engleski kao i svi njihovi drugovi, oni shvataju da su drugačiji jer nemaju isti pristup uslugama kao i njihovi vršnjaci. Oni nemaju državljanstvo zato što im je otac Kurd apatrid koji je pobeo iz Sirije, a majka je državljanica Sirije. Prema zakonu o državljanstvu Sirije, majke mogu preneti državljanstvo samo u izuzetnim slučajevima: ukoliko je dete rođeno u Siriji a otac ne utvrdi srodstvo u odnosu na dete. Međutim, usled stigme o deci rođenoj van braka, ovaj izuzetak se često u praksi ne sprovodi.⁸

© Darrin Zammit Lupi / Islanders Project supported by UNHCR

Deca rođena u Evropi roditeljima izbeglicama ili migrantima mogu naslediti apatridiju svojih roditelja. Uz to, kada žene ne mogu preneti svoje državljanstvo na decu usled diskriminatorskih zakona u svojim zemljama porekla, a ta deca ne steknu državljanstvo oca, onda se rađaju kao apatridi – što naglašava potrebu da se iz zakona o državljanstvu eliminiše rodna diskriminacija. To se može dogoditi kada otac ne može preneti svoje državljanstvo zato što je apatrid, preminuo, napustio porodicu ili je odvojen od porodice ili ne

želi ili ne može to da uradi.⁹ Ukoliko zakon o državljanstvu i praksa evropske zemlje rođenja ne obezbede zaštitu za decu rođenu bez državljanstva u toj zemlji, ova deca će ostati apatridi dugi niz godina, ili čak čitavog života.¹⁰

Po osnovu zakona o državljanstvu u 17 evropskih država državljanstvo se automatski dodeljuje detetu koje bi u suprotnom bilo apatrid a koje je rođeno na njihovoj teritoriji¹¹, čak i kada su potrebni dodatni naporu kada dođe do njihovog sprovođenja u praksi. U drugim evropskim zemljama, zakoni o državljanstvu postavljaju zahteve za sticanje državljanstva detetu koje je rođeno kao apatrid, a koji nisu dozvoljeni prema Konvenciji o smanjenju broja lica bez državljanstva, čime isključuju mnogu decu, poput one u situaciji neregularnih migracija.¹²

Scenario 3: Apatridija i odsustvo upisa činjenice rođenja

Porodica Elsani

Osmočlana porodica Elsani su Romi koji žive u naselju na obodima primorskog gradića koji je država naslednica prethodne Jugoslavije. Oni su deo grupe od više od 1.000 ljudi koji su proveli godine bez formalnog priznanja svog identiteta nakon rata na Kosovu (Rezolucija 1244/1999 Saveta bezbednosti UN). Obzirom da su pobešli bez dokumenata, nisu bili u mogućnosti da dokažu svoj identitet. Bez dokumenata, roditelji nisu mogli da upišu svoju decu u matične knjige rođenih. Godinama deca nisu imala pristup obrazovanju, zapošljavanju ili zdravstvenim službama. Sada su konačno upisana u matične knjige i imaju lična dokumenta i otvoren put do državljanstva, čime se okončava neizvesnost zbog koje su porodici bila uskraćena osnovna ljudska prava skoro dvadeset godina.

© UNHCR / Mimir Laban

Uprkos visokim stopama upisa činjenice rođenja u Evropi, nisu sva deca koja su tu rođena i upisana. Mada su upis činjenice rođenja i postupak sticanja državljanstva odvojeni postupci, upis činjenice rođenja olakšava sticanje državljanstva. Dokumenti o upisu činjenice rođenja sadrže informacije

o tome gde je dete rođeno i ko su mu roditelji – ključne za utvrđivanje državljanstva koje je dete steklo ili može da stekne. Bez izvoda iz matične knjige rođenih teško je dokazati da dete poseduje relevantnu vezu sa državom koja mu/joj daje pravo na državljanstvo. To dovodi do pojave rizika od apatridije određenih grupa čije pravo na državljanstvo može postati upitno, na primer manjinskih grupa, grupa u graničnim područjima i nomadskih zajednica, izbeglica i migranata.¹³

U Evropi, deca mogu ostati neupisana po rođenju¹⁴ u slučajevima kada se rode van bolnica ili kada su njihovi roditelji u situaciji neregularne migracije i ustežu se od registracije iz straha od hapšenja, pritvaranja ili deportacije.¹⁵ Upis činjenice rođenja je otežan i kada se od roditelja bez ličnih dokumenata traži da podnesu sopstvene lične dokumente a ni oni sami nisu upisani u matične knjige rođenih.¹⁶

Nedostatak upisa činjenice rođenja je problem koji je naročito prisutan u romskim zajednicama. Podaci pokazuju da oni koji žive u neformalnim naseljima i u ekstremnom siromaštvu ređe upisuju svoju decu. To je posledica društvene marginalizacije u kombinaciji sa faktorima koji se odnose na raspad prethodne SFRJ, diskriminacije i raseljavanja usled ranijih sukoba u regionu. Uprkos naporima mnogih država, EU i drugih institucija, hiljade dece u Evropi je i dalje pravno nevidljivo, nema papire kojima bi dokazalo svoje postojanje ili državljanstvo i onemogućeno je u uživanju svojih prava.¹⁷

© UNICEF/UN0213863/Filippov

Napori UNHCR– a i UNICEF-a

UNHCR i UNICEF predvode brojne napore usmerene na rešavanje pojave apatridije u Evropi.¹⁸ Tokom 2014, UNHCR je pokrenuo kampanju #IBelong za iskorenjivanje apatridije do 2024.¹⁹ Globalni sastanak na visokom nivou o apatridiji koji će biti održan u oktobru 2019. godine obeležiće polovinu kampanje i proceniti dosadašnji napredak, prikazati primere dobre prakse i omogućiti državama da se obavežu na dalje mere. UNHCR očekuje da će evropske zemlje igrati aktivnu ulogu u periodu pre sastanka na visokom nivou i preuzeti konkretne obaveze da bi bio ispunjen cilj da se apatridija eliminiše do 2024. godine.

UNICEF se zalaže za pravo na identitet svakog deteta pred zakonom i blisko saraduje sa zemljama u regionu da nastave sa upisom činjenice rođenja svakog deteta.

Obe agencije UN-a podržavaju države u izmeni zakona i politika koje će ih uskladiti sa njihovim međunarodnim obavezama u pogledu prava svakog deteta na državljanstvo.

Zapadni Balkan

Širom Zapadnog Balkana, UNHCR i UNICEF su doprineli kampanjama za podizanje svesti o apatridiji, informisale stanovništvo o problemima skopčanim sa nedostatkom upisa u matične knjige rođenih i postupcima za evidentiranje rođenja dece. Partnerske NVO su dobile podršku u pružanju usluga pravnog savetovanja i zastupanja dece i njihovih porodica u slučajevima apatridije i postupcima upisa u matične knjige rođenih. Pojednostavljena su pravila pohađanja škole i olakšan pristup obrazovanju deci kojoj nedostaje izvod iz matične knjige rođenih.

U decembru 2016, UNHCR i UNICEF pokrenuli su Koaliciju o pravu svakog deteta na državljanstvo. Koalicija ima za cilj da proširi i osnaži međunarodnu saradnju u domenu podizanja svesti i eliminacije apatridije među decom, kao i da unapredi pravo svakog deteta na državljanstvo. Putem zagovaranja, komunikacije i saradnje, Koalicija ima za cilj da:

- Obezbedi da se nijedno dete ne rodi bez državljanstva;
- Iskoreni zakone i prakse kojima se deci uskraćuje državljanstvo zbog diskriminacije;
- Eliminiše rodnu diskriminaciju iz zakona o državljanstvu;
- Unapredi registraciju činjenice rođenja da bi sprečila pojavu apatridije; i
- Ohrabri zemlje da pristupe konvencijama UN koje se odnose na apatridiju.

U kontekstu Evrope, identifikacija i zaštita dece bez državljanstva predstavlja oblast od ključnog značaja. Do ovog momenta, zajedničke strategije UNHCR-a i UNICEF-a formulisane su u Albaniji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu (Rezolucija 1244/1999 Saveta Bezbednosti UN), Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedonije, Crnoj Gori, Norveškoj i Srbiji.

Dalji napredak

Međutim, moguće je i mora se uraditi više. Uz vlade koje se obavezuju da obezbede identitet pred zakonom za sve kroz Održive ciljeve razvoja, uključujući i upis u matične knjige rođenih kako je definisano Ciljem 16.9, UNHCR i UNICEF pozivaju na intenziviranje napora usmerenih na rešavanje problema apatridije u Evropi.

UNICEF i UNHCR pozivaju evropske države da preduzmu sledeće mere:

1. Obezbediti pravilnu identifikaciju i zaštitu svakog deteta izbeglice ili migranta.

Konvencija o statusu lica bez državljanstva, Član 1: Termin „lice bez državljanstva” označava lice koje nijedna država ne smatra svojim državljaninom u skladu sa odredbama svoga zakona.

Član 32: Države potpisnice će što je moguće više olakšati asimilaciju i naturalizaciju lica bez državljanstva. Naročito će uložiti napore kako bi se ubrzala procedura naturalizacije i koliko god je moguće smanjili troškovi i dažbine vezane za tu proceduru.

Evropska konvencija o državljanstvu, Član 6(4): Svaka država ugovornica treba da olakša svojim unutrašnjim pravom sticanje njenog državljanstva sledećim licima: (...) licima bez državljanstva i priznatim izbeglicama koje imaju zakonito prebivalište na njenoj teritoriji.

- Osigurati upis dece potencijalno bez državljanstva kao takvih po dolasku i razmatranje njihove potencijalne apatridije u postupcima azila i upisa uz istovremenu zabranu razmene i korišćenja ličnih podataka prikupljenih u tu svrhu²⁰;
- Uspostaviti formalne procedure utvrđivanja apatridije da bi se pravilno identifikovala i zaštitila deca bez državljanstva i da bi im se omogućio pristup posebnim pravima i uslugama, ugledanjem na zemlje koje su takve procedure uspostavile²¹;
- Poboľšati procese prikupljanja i analize podataka o apatridiji i njenom uticaju na decu da bi se izradili bolji zakoni i politike i unapredila praksa;
- Revidirati i dopuniti zakone, politike i praksu u svim sektorima da bi deca bez državljanstva na teritoriji država mogla da uživaju svoja prava i pristupe službama kako je predviđeno Konvencijom o pravima deteta;
- Poboľšati zaštitu identifikovane dece bez državljanstva osnaživanjem resursa i veština u sektoru dečije zaštite, omogućiti kvalifikovanim socijalnim radnicima da intervenišu i pomognu detetu od najranije faze identifikacije;
- Uložiti u obuke sudija i socijalnih radnika angažovanih u utvrđivanju apatridije, službenika policije, imigracione službe, azilnih i matičnih službi koji rade sa apatridima;
- Pojednostaviti zahteve i postupke za naturalizaciju dece bez državljanstva, pružiti pravnu pomoć i podršku deci bez državljanstva u ostvarivanju njihovog prava na državljanstvo što je pre moguće; i
- Pristupiti Konvenciji UN o statusu lica bez državljanstva, te sprovesti njene odredbe.²²

2. Usvojiti mere sprečavanja apatridije po rođenju.

Konvencija o pravima deteta, Član 7: Dete će imati pravo na sticanje državljanstva [...] posebno u slučajevima u kojima bi dete u suprotnom bilo apatrid.

Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva, Član 1(1): Država potpisnica dodeliće svoje državljanstvo licu rođenom na njenoj teritoriji koje bi u suprotnom ostalo bez državljanstva.

Član 2: Za nahoće pronađeno na teritoriji države potpisnice, u odsustvu dokaza koji govore suprotno, smatraće se da je rođeno na njenoj teritoriji od roditelja koji poseduju državljanstvo te države.

Evropska konvencija o državljanstvu, Član 6(1): Svaka država ugovornica treba da predvidi svojim unutrašnjim pravom da njeno državljanstvo stiču ex lege sledeća lica: nahoćad nadjena na njenoj teritoriji koja bi inače bila apatridi (...)deca rođena na njenoj teritoriji koja pri rođenju ne steknu neko drugo državljanstvo.

- Pristupiti Konvenciji o smanjenju broja lica bez državljanstva i shodno tome dopuniti zakone²³ da bi se državljanstvo dodelilo automatski po rođenju ili što je pre moguće nakon rođenja deteta rođenog kao apatrid na teritoriji države; i
- Osnažiti ulogu evropskih regionalnih tela i institucija da bi se rešila pojava apatridije među decom u Evropi i inostranstvu.

Evropska konvencija o državljanstvu, Član 23(2): Države ugovornice treba da sarađuju među sobom i sa drugim državama članicama Saveta Evrope u okviru odgovarajućeg međuvladinog tela Saveta Evrope u cilju rešavanja svih relevantnih problema i pospeševanja progresivnog razvoja pravnih principa i prakse koja se odnosi na državljanstvo i srodna pitanja.

Povelja Evropske unije o osnovnim pravima, Član 24(1): U svim postupcima koji se odnose na decu, bilo da ih sprovode državni organi ili privatne ustanove, prvenstveno se uzimaju u obzir najbolji interesi deteta.

Član 24(2): U okviru primene ovih ugovora, i ne dovodeći u pitanje njihove posebne odredbe, zabranjena je svaka diskriminacija po osnovu državljanstva.

3. Osigurati da svako dete bude registrovano po rođenju.

Konvencija o pravima deteta, Član 7: Dete će biti registrovano odmah nakon rođenja [...] posebno u slučajevima u kojima bi dete u suprotnom bilo apatrid.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Član 24(2): Svako dete treba da se registruje odmah po rođenju.

- Dopreti do apatrida, zajednica izloženih riziku od apatridije ili marginalizovanih zajednica putem medijskih kampanja i socijalnog rada, identifikovati decu koja nisu registrovana po rođenju i pomoći detetu i njegovoj/njenoj porodici u postupcima registracije;
- Osigurati da se svakom detetu rođenom na teritoriji države izda izvod iz matične knjige rođenih, bez obzira na etničku pripadnost, državljanstvo, dokumenta ili migratorni status deteta i roditelja; i
- Poboljšati proces prikupljanja i analize podataka o položaju dece koja nisu registrovana po rođenju i zalagati se za otklanjanje nedostataka u postupcima registracije po rođenju kroz zakone, politike i praksu.

Evropska unija, Savet Evrope i Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi su ključni igrači u ovim zajedničkim naporima da se eliminiše apatridija među decom. Oni mogu dodatno naglasiti svoju opredeljenost tako što će:

- Osnažiti kapacitete Saveta Evrope i OEBS-a za praćenje i izveštavanje o aktivnostima zemalja u oblasti regionalnih obavezivanja i okvira za rešavanje slučajeva apatridije među decom; i
- Formulirati EU strategiju za iskorenjivanje apatridije, u Evropskoj uniji i van nje, polazeći od punog seta politika i instrumenata finansiranja Evropske unije, kako u unutrašnjem tako i u spoljnom delovanju EU;
- Monitoring sprovođenja zaključaka Evropskog saveta o apatridiji kroz podnošenje dvogodišnjim izveštaja o napreku ostvarenom u domenu eliminacije apatridije;
- Obezbediti sistematsko uključivanje postupaka identifikacije, evidentiranja i zaštite dece bez državljanstva i prevenciju pojave apatridije u rad specijalizovanih agencija poput Frontex-a, EASO i Agencije za osnovna prava;
- Podržati, širokom lepezom instrumenata finansiranja EU, dalji razvoj i funkcionisanje sistema matičnih službi, uključujući matičnih knjiga rođenih, da bi se osiguralo da svako dete bude registrovano po rođenju;
- Eliminirati apatridiju među decom kroz bilateralne i multilateralne diskusije sa zemljama porekla, tranzita i odredišta u skladu sa Globalnim pristupom EU migracijama i mobilnosti²⁴ i njegovim Okvirom za razgovore o apatridiji sa trećim zemljama²⁵;
- Sistematski unapređivati prava dece bez državljanstva i pristup registraciji po rođenju i ličnim dokumentima u pregovorima o pristupanju EU sa zemljama u procesu pristupanja i u odnosu na zemlje koje su potpisale Pretpristupne ugovore; i
- Uključiti potrebe dece bez državljanstva i one koja su izložena riziku od apatridije u postojeći rad na integraciji Roma prema Okviru EU za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. godine i kasnije.

Aneks 1

Evropske zemlje potpisnice relevantnih međunarodnih i regionalnih instrumenata, stanje u oktobru 2018.

Konvencija

Konvencija o statusu lica bez državljanstva

28. septembar 1954.

Zemlje potpisnice

Albanija, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Finska, Francuska, Gruzija, Nemačka, Grčka, Mađarska, Irsko, Italija, Letonija, Linhenštajn, Litvanija, Luksemburg, Crna Gora, Holandija, Norveška, Portugalija, Republika Moldavija, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva

30. avgust 1961.

Albanija, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna and Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Finska, Francuska, Gruzija, Nemačka, Mađarska, Irsko, Italija, Letonija, Linhenštajn, Litvanija, Luksemburg, Crna Gora, Holandija, Norveška, Portugalija, Republika Moldavija, Rumunija, Srbija, Slovačka, Španija, Švedska, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Konvencija o pravima deteta

20. novembar 1989.

Albanija, Andora, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Belorusija, Belgija, Bosna and Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Nemačka, Gruzija, Grčka, Mađarska, Island, Irsko, Italija, Letonija, Linhenštajn, Litvanija, Luksemburg, Malta, Crna Gora, Holandija, Norveška, Poljska, Portugalija, Republika Moldavija, Rumunija, the Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Fusnote

- 1 UNICEF, *Uprooted; the Growing Crisis for Refugee and Migrant Children*, septembar 2016, Dostupno na www.unicef.org/publications/files/Uprooted_gr_owing_crisis_for_refugee_and_migrant_children.pdf.
- 2 Vidi i: *the Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return*, 16 novembar 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, dostupno na: www.refworld.org/docid/5a12942a2b.html.
- 3 Više o definiciji apatrida, postupcima za utvrđivanje statusa apatrida i pravima apatrida, vidi UNHCR, *Handbook on Protection of Stateless Persons*, 30. jun 2014, vidi: www.refworld.org/docid/53b676aa4.html.
- 4 Do novembra 2014. godine Konvenciju iz 1961. potpisala je 61 država. Tada su timovi u UNHCR-u pokrenuli Kampanju za iskorenjivanje apatridije u narednih 10 godina. Od toga su 32 zemlje u Evropi.
- 5 Za više informacija o merama za sprečavanje apatridije među decom u skladu sa Konvencijom o smanjenju broja lica bez državljanstva iz 1961. godine, vidi UNHCR, *Guidelines on Statelessness No. 4: Ensuring Every Child's Right to Acquire a Nationality through Articles 1-4 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, 21. decembar 2012, HCR/GS/12/04, Dostupno na: www.refworld.org/docid/50d460c72.html.
- 6 Vidi belešku br. 4.
- 7 Countries and territories in Europe with a statelessness determination procedure include: Bugarska, Francuska, Gruzija, Mađarska, Italija, Kosovo (UN Security Council Resolution 1244/1999), Letonija, Crna Gora, the Republika of Moldavija, Španija, Turkey and the UK. See for more information UNHCR, *Good Practices Paper – Action 6: Establishing Statelessness Determination Procedures to Protect Stateless Persons*, 11. jul 2016. Dostupno na: www.refworld.org/docid/57836cff4.html.
- 8 Širom sveta, 25 zemalja ima zakone o državljanstvu kojima se ne dozvoljava ženama da na svoju decu prenose svoje državljanstvo po istom osnovu kao i muškarcima. Vidi više na UNHCR, *Background Note on Gender Equality, Nationality Laws and Statelessness 2018*, 8. mart 2018, Dostupno na: www.refworld.org/docid/5aa10fd94.html.
- 9 Ibid.
- 10 Vidi više UNHCR, *Guidelines on Statelessness No. 4: Ensuring Every Child's Right to Acquire a Nationality through Articles 1-4 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, 21. decembar 2012, HCR/GS/12/04. Dostupno na: www.refworld.org/docid/50d460c72.html.
- 11 Jermenija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Finska, Francuska, Grčka, Island, Irska, Italija, Luksemburg, Moldavija, Crna Gora, Portugalija, Slovačka, Španija i Turska.
- 12 Više o uzrocima apatridije među decom u Evropi: Evropska mreža za apatridiju, *No Child Should be Stateless*, septembar 2015. Dostupno na: www.refworld.org/docid/5729b6d54.html.
- 13 Širom sveta, 290 miliona dece ne poseduje izvod iz matične knjige rođenih, a blizu 230 miliona dece mlade od pet godina nikada nije registrovano po rođenju. Ogromna većina neregistrovane dece rođena je u Južnoj Aziji i Pod-Saharskoj Africi. Zemlje u kojima vladaju oružani sukobi ili građanski ratovi čine većinu zemalja sa najnižom stopom upisa u matične knjige rođenih. Vidi UNICEF: www.unicef.org/protection/57929_58010.html.
- 14 Na osnovu istraživanja MICS 2011-2014, procenat dece mlade od pet godina čije je rođenje registrovano može se razlikovati među manjinskim etničkim grupama poput Roma. Na primer, u Srbiji: dok se rođenje 99,4 od sto dece mlade od pet godina u nacionalnoj populaciji registruje, ovaj procenat za istu starosnu grupu među romskom decom je 95,30%. Slično tome, u Crnoj Gori, ovaj odnos je 99,5 od sto za decu iz nacionalne populacije u odnosu na 94,5 od sto za decu iz romskih zajednica.
- 15 Vidi i Liliana Keith, *Risks of statelessness for children of undocumented parents in Europe*, 2017, dostupno na: www.statelessness.eu/blog/risks-statelessness-children-undocumented-parents-europe.
- 16 Vidi i: UNHCR, *Good Practices Paper - Action 7: Ensuring birth registration for the prevention of statelessness*, novembar 2017, vidi: www.refworld.org/docid/5a0ac8f94.html.
- 17 Vidi i UNHCR, *"This is Our Home" Stateless Minorities and their Search for Citizenship*, 3 November 2017, dostupno na: www.refworld.org/docid/59e4a6534.html.
- 18 Od 1995. Generalna skupština UN je proširila mandate Visokog komesarijata UN za izbeglice na obaveze koje se odnose na apatride koji nisu izbeglice i na prevenciju i iskorenjivanje apatridije uopšte. Ove rezolucije su univerzalne po svom obimu i ne ograničavaju aktivnosti UNHCR-a na zemlje potpisnice konvencija o apatridiji.
- 19 *Globalni akcioni plan UNHCR-a za iskorenjivanje apatridije za period 2014 – 2024*. definiše vodeći okvir 10 Aktivnosti koje bi zemlje trebalo da preduzmu da bi rešile postojeće slučajeve apatridije, sprečile nastanak novih i bolje identifikovale i zaštitile lica bez državljanstva. Vidi: www.refworld.org/docid/545b47d64.html.
- 20 Vidi: *Joint general comment No. 3 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No.22 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on the general principles regarding the human rights of children in the context of international migration*, 16 November 2017, CMW/C/GC/3- CRC/C/GC/22, dostupno na: www.refworld.org/docid/5a1293a24.html.
- 21 Više informacija o postupcima za utvrđivanje statusa apatrida i statusu apatrida u: UNHCR, *Handbook on Protection of Stateless Persons*, 30. jun 2014, dostupno na: www.refworld.org/docid/53b676aa4.html.
- 22 Vidi: Aneks 1 za spisak Zemalja potpisnica Konvencije UN o statusu lica bez državljanstva.
- 23 Vidi: Aneks 1 za spisak Zemalja potpisnica Konvencije UN o smanjenju broja lica bez državljanstva.
- 24 Dopis Komisije Evropskom parlamentu, Savetu, Evropskom komitetu za ekonomska i socijalna pitanja i Komitetu regiona, *The Global Approach to Migration and Mobility*, 18. novembar 2011, vidi: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0743&from=EN.
- 25 Vidi: Savet Evropske unije, *Strateško okvir i akcioni plan u oblasti ljudskih prava i demokratije*, 25. jun 2012, vidi: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf.